

Lào Cai phát triển du lịch gắn với bảo tồn văn hóa

▼ THS. NGUYỄN ĐÌNH DŨNG*

LÀO CAI LÀ TỈNH CÓ LỢI THẾ PHÁT TRIỂN KINH TẾ DU LỊCH DO NẪM TRÊN TRỤC HÀNH LANG KINH TẾ CÔN MINH (VĂN NAM) - LÀO CAI - HÀ NỘI - HẢI PHÒNG - QUẢNG NINH VÀ CÓ KHU DU LỊCH QUỐC GIA SAPA NỔI TIẾNG... TỪ LỢI THẾ NÀY, LÀO CAI XÁC ĐỊNH “THƯƠNG MẠI, DU LỊCH - DỊCH VỤ LÀ KHÂU ĐỘT PHÁ”, TRONG ĐÓ CHÚ TRỌNG KHAI THÁC BẢN SẮC VĂN HÓA CỦA 25 DÂN TỘC ANH EM, XEM ĐÂY LÀ YẾU TỐ QUAN TRỌNG ĐỂ PHÁT TRIỂN DU LỊCH.

Phiên chợ Cán Cấu (Lào Cai). Ảnh: Đào Anh Tuấn

Di sản văn hóa Lào Cai là tài nguyên có sức hấp dẫn, là động lực thu hút du khách trong nước và quốc tế đến địa phương. Ngành Văn hóa, Thể thao và Du lịch (VHTTDL) coi đây là tài nguyên, là nền tảng quan trọng để phát triển du lịch, bên cạnh các yếu tố về cơ sở vật chất chuyên ngành, cơ sở hạ tầng và nguồn nhân lực. Di sản văn hóa cũng là công cụ hỗ trợ tích cực trong việc định vị, xây dựng thương hiệu Du lịch Lào Cai.

Chủ trương phát triển du lịch gắn với bảo tồn văn hóa vùng miền đã được cụ thể hóa bằng đề án “Phát triển thiết chế văn hóa, thể thao bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc Lào Cai” và “Phát triển kinh tế du lịch Lào Cai giai đoạn 2016 - 2020”. Theo đó, Lào Cai thực hiện việc bảo tồn bản sắc văn hóa dân tộc để hỗ trợ du lịch phát triển, và ngược lại du lịch phát triển cũng tác động tích cực trở lại vấn đề bảo tồn bản sắc văn hóa dân tộc, như khôi phục các ngành nghề thủ công truyền thống, nghề nấu rượu đặc sản, bảo tồn và phát huy lễ hội truyền thống của các dân tộc, các chợ vùng cao, biến chợ phiên văn hóa trở thành điểm du lịch đặc sắc...

Thực tế là việc phát triển du lịch gắn với bảo tồn, phát huy các giá trị di sản văn hóa đã được Lào Cai thực hiện khá tốt. Khu du lịch Sapa, thành phố Lào Cai, Bắc Hà, Bảo Yên... là những điểm sáng trong khai thác hiệu quả giá trị di sản phục vụ phát triển du lịch. Nhờ vậy, lượng khách đến với địa phương những năm gần đây tăng trưởng mạnh. Năm 2015, Lào Cai đón 2,01 triệu lượt khách, doanh thu du lịch đạt 4.500 tỷ đồng. Năm 2016, Lào Cai phấn đấu đạt mốc 2,5 triệu lượt khách du lịch, tạo tiền đề để ngành kinh tế quan trọng này tiếp tục có bước phát triển mạnh mẽ, thực sự là khâu đột phá trong tăng trưởng kinh tế địa phương.

Kết quả phát triển du lịch gắn với bảo tồn bản sắc văn hóa dân tộc trước hết thể hiện bằng việc hình thành hệ thống các làng du lịch cộng đồng (bản Dền, Tả Van, Cát Cát, Tả Phìn - Sapa; Trung Đô, Bản Phố, Na Hối, Tả Van Chư - Bắc Hà...). Loại hình này đã huy động được cả cộng đồng làm du lịch, góp phần tạo việc làm, nâng cao thu nhập, xóa đói giảm nghèo. Thông qua đó, nhiều cơ sở lưu trú gia đình đã được hình thành, đến nay Lào Cai đã có 80 nhà dân tham gia làm dịch vụ homestay. Đồng bào tham gia kinh doanh du lịch cộng đồng đã có mức thu nhập bình quân 25 - 30 triệu đồng/hộ/năm từ việc thu tiền lưu trú, ẩm thực, bán các mặt hàng thủ công truyền thống và tham gia hướng dẫn du lịch. Việc khám phá các bản làng văn hóa dân tộc trên các tuyến du lịch cộng đồng của du khách bằng đi bộ (trekking) hay đi xe đạp là những tour đầy hấp dẫn. Tuyến đường Sapa của Việt Nam được sách hướng dẫn du lịch Lonely Planet lựa chọn là một trong 10 con đường mòn tuyệt vời nhất thế giới dành cho du khách thích đi bộ nhẹ nhàng vào ban ngày. Trong đó các tuyến: Sapa - Lao Chải - Tả Van - Bản Dền - Thanh Phú và Sapa - Cát Cát - Sín Chải là những tuyến du lịch hàng năm thu hút được trên 20 vạn lượt khách du lịch nước ngoài trải nghiệm.

Du lịch gắn với di sản văn hóa tâm linh dọc sông Hồng cũng đang rất được Lào Cai chú trọng. Đến nay, toàn tỉnh đã có 27 di tích văn hóa lịch sử, danh

*Phó Giám đốc Sở VHTTDL Lào Cai

thắng (trong đó có 17 di tích, danh thắng cấp quốc gia). Đặc biệt, các quần thể di tích đến Thượng và đến Bảo Hà đã được trùng tu, nâng cấp, quy hoạch thành những điểm du lịch tâm linh hấp dẫn, mỗi năm thu hút hàng trăm ngàn du khách hành hương. Các di tích văn hóa lịch sử khác như bãi đá cổ Sapa, dinh thự Hoàng A Tưởng cũng là điểm đến thu hút đông du khách.

Nỗ lực sưu tầm các hiện vật, bảo tồn lễ hội truyền thống cũng đang góp phần hình thành thêm nhiều sản phẩm du lịch văn hóa ở Lào Cai. Hiện nay, ngành VH-TDL tỉnh đã tiến hành sưu tầm được hơn 300 hiện vật, chủ yếu là trang phục, các công cụ, dụng cụ của đồng bào các dân tộc thiểu số để chuẩn bị cho việc trưng bày tại Bảo tàng tỉnh; đã bảo tồn, duy trì 6 lễ hội tiêu biểu các dân tộc Lào Cai gồm: Lễ hội Gầu Tào của người Mông, Lễ hội xuống đồng của người Tày, Lễ hội Roóng Poooc của người Giáy, Lễ hội tạ ơn trâu (Sử dẻ pà) của người Bố Y, Lễ cấp sắc của người Dao, Lễ hội "Gặt Tu Tu" của người Hà Nhì đen ở Y Tý (huyện Bát Xát). Các lễ hội được tái hiện từ địa điểm, thời gian, nghi thức đến đối tượng tham gia, góp phần tạo ra các sản phẩm hấp dẫn cho loại hình du lịch văn hóa. Riêng Lễ hội Gầu Tào của người Mông ở Pha Long hàng năm đã thu hút khoảng 15.000 người dân và du khách tham dự. Đặc biệt, các nghi lễ cấp sắc của người Dao, Lễ hội Gầu Tào của người Mông và nghi lễ Then của người Tày ở Lào Cai đã được Bộ VH-TDL công nhận là Di sản Văn hóa phi vật thể quốc gia.

Những năm gần đây, các giá trị văn hóa của chợ phiên vùng cao và ruộng bậc thang ở vùng cao Lào Cai đang được các doanh nghiệp du lịch khai thác thành các chương trình du lịch đặc trưng. Nhiều chợ phiên vùng cao đã trở thành điểm đến hấp dẫn của du khách nước ngoài như: Mường Hum, Y Tý (huyện Bát Xát); Cốc Ly, Bắc Hà, Lũng Phình (huyện Bắc Hà); Cán Cấu (huyện Si Ma Cai); Mường Khương, Cao Sơn, Pha Long, Lũng Khẩu Nhìn (huyện Mường Khương). Riêng chợ phiên Bắc Hà có khu dành riêng cho người dân bản địa bày bán, giới thiệu các món ẩm thực độc đáo như rượu ngô Bần Phố, thắng cố ngựa phục vụ du khách thập phương. Chợ phiên Cán Cấu ở huyện biên giới Si Ma Cai cũng đang được không ít doanh nghiệp lữ hành quốc tế xây dựng tour thăm Tây Bắc, vì đây là chợ trâu lớn nhất và nổi tiếng nhất ở khu vực miền núi phía Bắc và là nơi bán nhiều sản phẩm thổ cẩm dệt bằng tay, món quà được nhiều du

khách nước ngoài chọn mua tặng người thân khi sang thăm Việt Nam.

Giá trị danh thắng ruộng bậc thang tại Sapa và Bát Xát đang lên ngôi bởi vẻ đẹp và sức hấp dẫn đặc biệt, tạo thêm sản phẩm du lịch độc đáo cho Lào Cai và là điểm đến hấp dẫn của tour Sapa.

Những năm qua, tại các xã vùng cao trong tỉnh, việc bảo tồn và phát triển nghề và làng nghề truyền thống cũng được chú trọng đặc biệt. Nhiều làng nghề đã xây dựng được thương hiệu uy tín trên thị trường. Sapa, Bắc Hà là nơi hội tụ các làng nghề truyền thống gắn với phát triển du lịch. Nơi đây, các sản phẩm thủ - dệt thổ cẩm, hàng thủ công mỹ nghệ, rèn đúc, nấu rượu đã có sức hút mạnh mẽ đối với du khách. Với mục tiêu bảo tồn và phát triển các làng nghề truyền thống gắn với phát triển du lịch, Lào Cai đã đẩy mạnh quảng bá, giới thiệu và tiêu thụ sản phẩm thủ công truyền thống thông qua hoạt động du lịch. Đặc biệt, nghề dệt thổ cẩm, tạo ra các sản phẩm lưu niệm phục vụ du khách đang phát triển rất mạnh. Chỉ riêng huyện Sapa đã có tới 11 làng nghề thủ, dệt thổ cẩm ở các xã: Tả Phìn, San Sả Hồ và Sa Pả, với khoảng 1.050 hộ tham gia, cùng một số tổ hợp sản xuất của hội phụ nữ.

Ngoài ra, hàng năm tỉnh Lào Cai đều tổ chức nhiều sự kiện văn hóa du lịch lớn như: Lễ hội đến Thượng, đến Bảo Hà, lễ hội trên mây, chinh phục khám phá Fansipan, đua ngựa truyền thống Bắc Hà... thu hút đông đảo các doanh nghiệp du lịch trong và ngoài tỉnh tham gia.

Tuy nhiên, việc phát triển du lịch gắn với bảo tồn văn hóa ở Lào Cai hiện đang đối mặt với nhiều khó khăn, thách thức. Đó là những yếu tố văn hóa ngoại lai do tác động của phát triển du lịch. Điều này tạo ra nguy cơ mai một bản sắc văn hóa, mà biểu hiện dễ thấy nhất là ngày càng ít người dân tộc biết nghề thủ công truyền thống, việc bảo tồn và giữ gìn nét đẹp kiến trúc, trang phục, phong tục truyền thống của đồng bào các dân tộc thiểu số cũng đang gặp nhiều khó khăn. Hệ thống thiết chế văn hóa đã được đầu tư nhưng còn thiếu, việc khai thác các lễ hội truyền thống thành sản phẩm du lịch chưa huy động được sự vào cuộc tích cực của các doanh nghiệp du lịch...

Để vượt qua các khó khăn, thách thức và thực hiện được mục tiêu đến năm 2020, Lào Cai đón từ 4 triệu lượt khách du lịch, phát triển du lịch bền vững, gắn với bảo tồn văn hóa dân tộc và bảo vệ môi trường sinh thái. Đặc biệt là hướng tới Năm Du lịch quốc

gia 2017 được tổ chức tại Lào Cai, ngành VH-TDL đang tham mưu cho tỉnh tập trung vào một số giải pháp chính sau đây:

Một là, quan tâm quy hoạch thiết chế văn hóa gắn với bảo tồn và phát huy các giá trị của di sản văn hóa trong phát triển du lịch. Đặc biệt trong điều kiện đường cao tốc Lào Cai - Nội Bài hoàn thành, trục hành lang kinh tế Côn Minh - Lào Cai - Hà Nội - Hải Phòng có sự phát triển năng động, sẽ hình thành các thiết chế văn hóa lớn tại các vệ tinh du lịch thành phố Lào Cai, khu du lịch Sapa (các nhà văn hóa, nhà hát, bảo tàng...) để gắn kết với các hoạt động du lịch và là những điểm tham quan cho du khách. Triển khai đồng bộ các quy hoạch du lịch tỉnh Lào Cai, quy hoạch Du lịch Sapa thành khu du lịch quốc gia thu hút đầu tư du lịch, ưu tiên các dự án gắn với sinh thái, văn hóa, cộng đồng.

Hai là, phát triển các sản phẩm du lịch tiêu biểu gắn với văn hóa cộng đồng. Nâng cao nhận thức của cộng đồng trong phát triển du lịch văn hóa; đặc biệt phát huy vai trò và lợi ích của cộng đồng trong khai thác phát triển văn hóa với du lịch.

Ba là, chú trọng phát triển bộ máy, đội ngũ nhân lực làm du lịch và văn hóa tại các địa phương, đặc biệt có cơ chế phù hợp khuyến khích các nghệ nhân tham gia các hoạt động du lịch văn hóa.

Bốn là, hoàn thiện chính sách văn hóa, hỗ trợ các đội văn nghệ dân tộc phát triển, xây dựng chính sách đào tạo nhân lực, khuyến khích phát triển du lịch cộng đồng thu hút các nguồn lực trong phát triển du lịch cộng đồng gắn với bảo tồn nền văn hóa.

Năm là, tiếp tục duy trì tổ chức các sự kiện văn hóa du lịch mang tính thương hiệu hàng năm gắn với xúc tiến quảng bá, thu hút khách du lịch và mục tiêu bảo tồn di sản văn hóa. Tổ chức tốt Năm Du lịch quốc gia Lào Cai - Tây Bắc vừa quảng bá hình ảnh du lịch vừa khai thác sắc thái văn hóa các tỉnh Tây Bắc tạo dấu ấn và thương hiệu du lịch cho cả vùng.

Sáu là, bảo tồn và phát huy giá trị của văn hóa vật thể, phi vật thể, đặc biệt các lễ hội dân tộc truyền thống tiêu biểu; mở rộng quy hoạch nâng cấp, trùng tu quần thể danh thắng di tích đến Thượng, đến Bảo Hà thành các điểm đến du lịch tâm linh. Khai thác các di tích thắng cảnh ruộng bậc thang, các phiên chợ vùng cao xây dựng thành sản phẩm du lịch độc đáo hấp dẫn của Lào Cai. ■